

ספר

נאמר מימים

פרשת משפטים

מאת

הרב הגאון החסיד

ר' אברהם יוסף פסח (פסחוביץ)

זצ"ל

יו"ל ע"י נכדי המחבר

א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. וצמד"ר^א (שמו"ד ל' ד') משל למטרונה שהיתה מהלכת, הזין מכאן והזין מכאן והיא צאמנע, כך דינים לפני ודינים לאחרי והדצרות צאמנע, ולכאורה משמע שהעיקר היא הדצרות, והדינים לפני ולאחרי הם רק כמו זיין להדצרות לצד, ואינם עקרי תורה ח"ו, והלא רש"י (שמות כ"א א' ד"ה ואלה המשפטים) כתב ואלה המשפטים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני, משמע דהמשפטים הם ממש עקרי תורה, כמו עשרת הדצרות.

אכן י"ל דכל מצות התורה הם מתרכזים תחת נקודה אחת, וזאת היא אנכי ולא יהי' לך, והשני אלו ג"כ "אחת דבר אלקים, שמים זו שמעתי", והם לגמרי אחד, רק שנתחלקו על מצות עשה ומצות ל"ת, וסביב עשה ולא תעשה אלו, אנכי ולא יהי' לך, הוא כל התורה כולה, המסתעפת מאנכי ולא יהי' לך, אצל תכלית הכל, לצוא לקבלת עול מלכות שמים, וכל התרי"ג מצות הם ענות לזה, כמ"ש הזוה"ק^ב (יתרו פ"ב:) תרי"ג עטין, וכן שמעתי צסס כ"ק אדמו"ר מרן זעל שפת אמת זל"ה "עצת ה' לעולם

^א שמות רבה ל' ד' דבר אחר "ואלה המשפטים" מה כתיב למעלה מן הפרשה (שם יח, כב) ושפטו את העם בכל עת. ואמר כאן ואלה המשפטים והדברות באמצע. משל למטרונה שהיתה מהלכת הזין מכאן והזין מכאן והיא באמצע. כך התורה דינין מלפניה ודינין מאחריה והיא באמצע. וכן הוא אומר (משלי ח, כ) באורח צדקה אהלך. התורה אומרת באיזה נתיב אני מהלכת. אהלך בדרכן של עושי צדקה בתוך נתיבות משפט התורה באמצע ודינין מלפניה ודינין מאחריה. מלפניה שנא' שם שם לו חוק ומשפט. ודינין מאחריה שנאמר ואלה המשפטים:

^ב זוה"ק יתרו פ"ב: "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר". רבי יהודה פתח, (תהלים קו, ב) "מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו" בכמה ארחין אורייתא אסהידת בבר נש דלא יחוב קמי מאריה. בכמה ארחין יהיב ליה עיטא דלא יסטי מארחוי לימינא ולשמאלא. בכמה ארחין יהיב ליה עיטא היך יתוב קמי מאריה וימחול ליה. דתנן שית מאת ותלת עשר זיני עיטא יהיב אורייתא לבר נש למהוי שלים במאריה, בגין דמאריה בעא לאוטבא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי, ויתיר בעלמא דאתי, דהא תנינן כל מה דקודשא בריך הוא אשלים ליה לבר נש מאינן טבאן דזכי בהו, לעלמא דאתי אשתלים בהו, מאי טעמא משום דעלמא דאתי דקודשא בריך הוא הוי, (ואי תימא דהאי עלמא לאו דידיה הוא, אלא), והכי תנינן האי עלמא לקבליה דעלמא דאתי לא הוי אלא כפרוזדור לגבי טרקליון, (בגין כך עלמא דאתי דקודשא בריך הוא הוי), וכד זכי ההוא זכאה בדידיה זכי:

תעמוד" הוא תרי"ג עטין, וזה הוא כוונת המדרש, הדברות באמצע דזאת היא תכלית הכוונה של אנכי ולא יהי' לך, והדינים לפני' ולאחרי', הם ענות ליישר המדות לבוא לזה, אבל תכלית הכל לבוא לקבלת עומ"ש כנ"ל.

וכן י"ל דקריאת שמע ותפלה הם ג"כ כמו סדר זה, בחי' תורה שבע"פ כמבואר בספרים הקדושים, וכן כתבתי במ"א, דקר"ש בחי' אנכי, קבלת עול מלכות שמים, והוא עומדת מול אנכי, וכן מבואר במד"ר ואתחנן¹ (דבר"ב ב' ל"א) ח"ל הקצ"ה לישראל שמע ישראל אנכי ה' אלקיך, נענו כולם ואמרו ה' אלקינו ה' אחד, ומשה אמר צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ותפלה עומדת מול "ולא יהי' לך", שאנו מראים שכל מצקושתינו וכל הצטרכותינו אין לנו מצקשים אלא מהקצ"ה לצד,

(ובשפת אמת צהרצה מקומות מבאר שזאת הוא ענין תפלה וק"ל) ואנו צריכים להסמיך גאולה לתפלה, כמו שהקצ"ה אמר לנו אנכי ולא יהי' לך צדיצור אחד ושתיים זו שמענו, כמ"כ אנו מסמיכים גאולה לתפלה בכל מה שאפשר, כי אין הפה יכול לדבר צדיצור אחד ממש, ופסוקי דזמרה לפני', וקודשא דסידרא לאחרי', הם ג"כ כמו זיין לפני' וזיין לאחרי', וקר"ש ותפלה באמצע.

וכמ"כ באדם אשר אציו הי' נדיק, יש לו בן נדיק, יש לו ג"כ זיין לפניו וזיין לאחוריו, וניצל ג"כ מכל הרעות אשר הי' עתיד לבוא עליו, והוא בכלל משל זה למטרונא שמהלכת, הזיין לפני', והזיין לאחרי' והיא באמצע, והזיין לפני' ולאחרי' משמרים אותה מכל רעה, ועיין במד"ר בחוקותי² פרשה ל"ו פיסקא

¹ דבר"ב ב' ל"א ומהיכן זכו ישראל לקרות שמע, אמר רבי פנחס בר חמא ממתן תורה זכו ישראל לקרות שמע, כיצד, את מוצא לא פתח הקדוש ברוך הוא בסיני תחלה אלא בדבר זה, אמר להם: שמע ישראל (שמות כ, ב): אנכי ה' אלהיך, נענו כלן ואמרו: ה' אלהינו ה' אחד. ומשה אמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

² ויקרא רבה ל"ו ג' הה"ד (משלי יא, כא): "יד ליד לא ינקה רע" בר קפרא אמר: אחז וכל מלכי ישראל הרשעים - אין להם חלק לעוה"ב, שנאמר (הושע ז, ז): "כל מלכיהם נפלו, אין קורא בהם אלי". הרי הוא

ג' זר קפרא אומר, אחז כו', הרי הוא באיפטיא של מלכים, שנאמר "צימי עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה" כו' אלא מנשה הי' אציו נדיק וצנו רשע, אצל אחז הי' אציו נדיק וצנו נדיק, א"ר סימון וזרע נדיק נמלט אין כתיב כאן, אלא וזרע נדיקים, שמושחל מצין

שני נדיקים נמלט כו' עכ"ל המדרש, וכן הוא בסנהדרין ד' ק"ד ע"א ומפני מה לא מנו את אחז, א"ר ירמיה' זר אצא מפני שמוטל צין שני נדיקים, צין יותם לחזקיהו, וכן מצואר צמד"ר' שיר השירים על פסוק משכני, שע"י צנו הנדיק זוכה אדם לכל טוב, ומסיים המדרש

נמנה באיפטיא של מלכים, שנאמר (ישעיה א, א): "בימי עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה", ר' אחא בשם ר' אלעזר ור' יוסי בשם ריב"ל אמר: ע"י שהיה לו בושת פנים, כיצד, כיון שהנביא בא לקנתרו, היה יוצא לו למקום טומאה, לומר שאין שכינה שורה במקום טומאה, הה"ד (שם ז, ג) "ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחז ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס", אל תהי קורא כובס אלא כובש, כיצד, כיון שהיה הנביא בא לקנתרו, כובש פניו. רבי אומר: על שנתייטר על בנו הבכור, הדא הוא דכתיב (דה"ב כח, ז): "ויהרג זכרי גבור אפרים את מעשיהו בן המלך ואת עזריקם נגיד הבית ואת אלקנה משנה המלך". ר' הושעיא רבה אמר: על ידי שהיה אביו צדיק. הוא שחזקיה אומר (ישעיה לח, יז): "הנה לשלום מר לי מר", מר לי מלפני מאחז מר לי מאחרי ממנשה. אלא, מנשה היה אביו צדיק ובנו רשע, אבל אחז היה אביו צדיק ובנו צדיק. אמר ר' סימון: וזרע צדיק נמלט אין כתיב כאן אלא "וזרע צדיקים", שמושחל מבין שני צדיקים, "נמלט":

ה' סנהדרין ק"ד. ומפני מה לא מנו את אחז אמר ר' ירמיה בר אבא מפני שמוטל בין שני צדיקים בין יותם לחזקיהו רב יוסף אמר מפני שהיה לו בשת פנים מישעיהו שנאמר (ישעיהו ז, ג) ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחז ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס מאי כובס איכא דאמרי דכבשינהו לאפיה וחלף ואיכא דאמרי אוכלא דקצרי סחף ארישיה וחלף:

י' שה"ש רבה א' ד' "משכני אחרין נרוצה", אמר רבי מאיר בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה, אמר להם הקדוש ברוך הוא אלעיקי אני נותן לכם את התורה, אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה, ואני נותנה לכם. אמרו לפניו רבונו של עולם, אבותינו ערבים לנו. אמר להם אבותיכם צריכין ערבים, למה הדבר דומה לאחד שהלך ללוות מן המלך, אמר לו הבא לי ערב ואני מלוה אותך, הלך והביא לו ערב אחד, אמר לו ערבך צריך ערב, הלך והביא לו ערב שני, ואמר לו ערבך צריך ערב, כיון שהביא לו ערב שלישי אמר תדע כי מפני זה אני מלוה לך. כך בשעה שעמדו ישראל לקבל התורה אמר להם אני נותן לכם תורת הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואתננה לכם, אמרו אבותינו עורבים אותנו, אמר להם הקדוש ברוך הוא אבותיכם יש לי עליהם, אברהם יש לי עליו, שאמר (בראשית טו, ח): "במה אדע". יצחק יש לי עליו, שהיה אוהב לעשו ואני שנאתיו, שנאמר (מלאכי א, ג): "ואת עשו שנאתי". יעקב שאמר (ישעיה מ, כז): "נסתרה דרכי מה". אלא הביאו לי ערבים טובים, ואני נותנה לכם. אמרו לפניו רבונו של עולם נביאינו ערבין לנו. אמר להם יש לי עליהם, שנאמר (ירמיה ב, ח): "והרעים פשעו בי וגו'", וכתוב (יחזקאל יג, ד): "כשעלים בחרבות נכיאיק ישראל היו", אלא הביאו לי ערבים טובים ואתננה לכם, אמרו הרי בנינו עורבים אותנו. אמר הקדוש ברוך הוא ודאי ערבים טובים, על ידיהם אתננה לכם, הדא הוא דכתיב (תהלים ח, ג): "מפי עוללים וינקים יסדת עז", ואין עז אלא תורה, שנאמר (שם כט, יא) "ה' עז לעמו יתן". בשעה שהוה נתבע ואין לו לשלם, מי נתפש לא הערב, הוי מה שנאמר (הושע ד, ו): "ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני". אמר רבי אחא גם אני כביכול אף אני בשכחה, מי יאמר בתורה לפני ברכו את ה' המברך, לא היונקים, הוי מרפיון התורה שבכם נתפשו בניכם, שנאמר (ירמיה ב, ל): "לשוא הכיתי את בניכם", כביכול גם אני בשכחה, מי יאמר ברכו את ה' המברך לפני. לפיכך צריך אדם להכניס בנו לתורה ולחנכו בלמוד, שיאריך ימים בעולם, שנאמר (משלי ט, יא): "כי בי ירבו ימך":

לפיכך נריך אדם להכניס צנו לתורה, ולחנכו צלימוד שיאריך ימים בעולם ע"כ וכן צמד"ר לו' (ויק"ר ז' א') חלקת כבוד לעמים צשציל צניהם כו', ש"ע"י צנים טוצים זוכה אדם לטובות גדולות עד אין שיעור. ובעוה"ר שלא זכינו להזיין לפני' והזיין לאחרי' ר"ל צאופן אחר, כי לפעמים הולכים ג"כ זיין לפניו ולאחריו לשמור חייצי מיתות לצל יצרחו, ונתקיים "קציצ רשעים יתהלכו", כמצואר צדצרי חז"ל, ויש ח"ו הזיין לרעה, כמו עמלק הרשע

ימח שמו וזכרו, כמאמרס ז"ל^ה (במדב"ד י"ט ב') עמלק רצועה מרדות לישראל, והוא ג"כ לפניו ולאחריו, כמ"ס "ראשית גוים עמלק ואחרייתו עדי אובד", וזאת שאנו מצקשים ומתפללים, והקר שטן מלפנינו ומאחרנו.

וצאמת תאות לצו של אותו רשע ימ"ס וזכרו, הוא להלחם צכציכול ית"ס, כמשל המדרש על השונא שאינו יכול לצוא אל המלך, זורק אצן על אנדרטא של מלך, ונשצע הקצ"ה שאין שמו שלם וכסאו שלם, עד שימחה שמו.

^ז ויק"ר ז' א' דבר אחר, שנאה תעורר מדנים, שנאה שנתן אהרן בין ישראל לבין אביהם שבשמים, היא עוררה עליהם דיני דינין. אמר רבי אסי מלמד שהיה אהרן נוטל קרבנם ופוחסו לפניהם ואומר להם דעו שאין בו ממש. הוא שמשה אמר לאהרן (שמות לב, כא): מה עשה לך העם הזה, אמר לו מוטב היה להן שידונו שוגגין ואל ידונו מזידין. הוא שהקדוש ברוך הוא אמר למשה (שמות לב, לג): מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, הדא הוא דכתיב (דברים ט, כ): ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו וגו'. רבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי אין לשון השמדה הכתוב כאן אלא לשון כלוי בנים ובנות, כמה דתימא (עמוס ב, ט): ואשמיד פרוי ממעל ושרשיו מתחת. ועל כל פשעים תכסה אהבה, תפלה שנתפלל משה עליו, ומה נתפלל משה עליו, רבי מנא דישאב ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי, מתחלת הספר ועד כאן כתיב (ויקרא א, ח): וערכו בני אהרן (ויקרא א, יא): וזרקו בני אהרן (ויקרא א, ז): ונתנו בני אהרן, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא הבור שנואה ומימיה חביבין, חלקת כבוד לעצים בשביל בניהן, דתנינן תמן כל העצים כשרים למערכה חוץ משל זית ושל גפן, ולאהרן אין אתה חולק לו כבוד בשביל בניו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שבשבילך אני מקרבו, ולא עוד אלא שאני עושה אותו עקר ובניו טפלים (ויקרא ו, ב): צו את אהרן ואת בניו לאמר:

^ה במדב"ר י"ט כ' "וישמע הכנעני מלך ערד" את מוצא כיון שמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ונראו כאשה פרועה מי היה מלך ערד זה עמלק שנאמר (שם יג, כט) "עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבוס ויהאמורי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן" והיה יושב על הפרצה כיון ששמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד מיד נתגרה בהם, "דרך האתרים" התייר הגדול שתר להם את הדרך שנאמר (שם י, לג) "וארון ברית ה' נוסע לפניהם". "וילחם בישראל" אם עמלק היה למה נקרא שמו כנעני לפי שנאסרו ישראל להלחם בבני עשו שנאמר (דברים ב, ה): "אל תתגרו בהם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר" כשבא עמלק נתגרה בהם פעם ושתיים אמר להם הקב"ה אין זה אסור עליכם כבני עשו הרי הוא לכם ככנענים שנאמר בהם שם כ, יז: "כי החרם תחרימם" לכך נקרא כנעני. מעולם רצועות מרדות היה עמלק לישראל את מוצא כיון שאמרו (שמות יז, ז): "היש ה' בקרבנו" מיד "ויבא עמלק":

וכתיב (בראשית ל' כ"ה) "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף", שטנו של עשו, דכתיב (עובדיה א' י"ח) "צית יעקב אש וצית יוסף להצה, צית עשו לקש", כי גחלת כמה דשציק לה מעמיא עמיא ואזיל, כדצרי חז"ל, אצל השלהבת מתגזרת ועולה לשרוף את קשו של עשו, ושלהבת של יוסף מרמזת על נדיבות ישראל להקצ"ה יותר על החיוב, ואברהם אבינו ע"ה נקרא

ג"כ נדיב, כמאמרם ז"ל^ט (סוכה מ"ט): "נדיבי עמים נאספו עם חלקי אברהם", ופירש"י (תהילים מ"ז י' ד"ה נדיבי עמים) שנדב לבו להתגייר ונריכים אנחנו לילך בדרכיו לכן קודם פרשת זכור, אשר המנוה היא למחות שמו של עמלק, התקינו חכמים לקרות פרשת שקלים להראות נדיבות ישראל, והמנוה של "העשיר לא ירצה" וגו', הוא לעצור הנדיבות, כמ"ס צשפ"א^י

^ט **סוכה מ"ט:** וחגיגה ג. נדיבי עמים דרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמיק בנעלים בת נדיב מה יפו פעמותיהן של ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנא' נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים:

^י **תהילים מ"ז י' ד"ה נדיבי עמים:** שהתנדבו עצמם לטבח ולהרוג על קדושת שמו ובד"ה עם אלהי אברהם: שהיה נדיב לב הראשון תחלה לגרים עתה נודע כי לאלהים מגיני ארץ היכולת בידו להיות למגן על כל הבוטחים בו:

^{יא} **שקלים תרל"א** באדר משמיעין על השקלים. למה באדר. ויראה שהוא זמן תשובה כמו אלול סוף השנה. כי גם בניסן ר"ה. ובאדר תשובה מאהבה. לכך מרבין בשמחה שנתעורר רצון ונדיבות בכל איש מישראל. [וז"ש משמיעין כו']. שזה ענין השקלים לעורר נדיבות ישראל כי בוודאי אין רצון ה' במחצית השקל. רק בהתעוררות רצון פנימי שבין ישראל לאביהם שבשמים. כי יש בכל איש ישראל נקודה פנימית בלתי לה' לבדו. וכן הגיד אא"ז מו"ר זצלה"ה ע"פ מה יפו פעמיק בנעלים בת נדיב בתו של אאע"ה שהוא הנדיבות שבישראל וצריך מנעל שלא תתפשט האהבה לחוץ. כי באהבה צריך שמירה יותר עכ"ד. וז"ש על השקלים ועל הכלאים שלא יתפשט לחוץ. [אפשר שמעתי גם זה ממנו]. והשקלים הי' תיקון לחטא העגל כי כשנתעורר רצון פנימי כנ"ל נדחה הכל. כענין [אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת וכתיב] שימני כחותם כו'. וכן בכל שנה דכ' במד' כשקורין פ' שקלים כו'. ובאדם מתעורר רצון פנימי למסור הכל להשי"ת רק ע"י שאין לנו ביהמ"ק בעוה"ר. ממילא נתעורר אהבת ה' לישראל ויכולין לשוב בתשובה מתוך שמחה. וניסן ר"ה לחדשים הוא בחי' התחדשות שבא ע"י שמחה ואהבה להשי"ת:

תרנ"ג בענין השקלים עשרים גרה השקל כו'. דכתיב מה יפו פעמיק כו' בת נדיב בתו של אברהם אע"ה שנק' נדיב. כי זה הנדיבות בישראל הוא מושרש מן האבות ולכן הוא בצמצום הדל לא ימעיט והעשיר לא ירבה. כי העיקר למצוא כ"א הנקודה הנטועה בו בכח האבות. אך לכ"א ניתן הסתר. ויש מי שברוב חכמה משיג הנקודה. ויש במיעוט מעשים. לכן אין שכר כל א' שוה. אבל התכלית למצוא הנקודה שלו. לכן בפנימיות כ"א. יד כולם שוה. ושמעתי מאא"ז מו"ר ז"ל כי גרה הוא לשון המשכה. לכן מעה נק' גרה. כי הוא כסף חשוב שנמשך האדם אחריו ודפח"ח. ונראה כי עשרה גרה הוא ביטול הי' מדות שנמשך כח זה לבנ"י מעשרה נסיונות שנתנסה אאע"ה שהי' נכלל בזה ביטול כל העשר מדות ומכולם נשאר הארה לכלל ישראל. ונראה כי עשרים גרה הוא. למשוך עצמו מעוה"ז בכל בחי' הי' מדות. ועשרה להימשך אחר עשרה מדות רוחניות.

על פסוק (שה"ש ז' ב) "מה יפו פעמיך
 זנעלים", וזה כוונת מאמרם ז"ל³
 (תנחומא כי תשא ג') דזפרשת כי תשא
 מתרומם קרן ישראל, וממילא נופל
 עמלק, כמ"ש "ולאום מלאום
 יאמץ", ובכל שנה קודם ניסן אשר
 נתעורר זמני גאולה, אז נריכים

ישראל מקודם למחות שמו של
 עמלק ימ"ש, תקנו חז"ל וקדרו לנו
 ארבע פרשיות, ושקלים קודם זכור,
 שנוכל למחות שמו, עד שיתקיים
 צ"ח שימחה הקב"ה שמו של
 עמלק, וזיוס ההוא יהי' ה' אחד
 ושמו אחד.

ב) ואנשי קודש תהיון לי, ובשר בשדה
 טרפה לא תאכלו, לכלב תשליכו
 אותו, המשך הכתוב זל"ז י"ל, דהנה

זהאי עוצדא דר' אלעזר צ"ר
 שמעון⁴, צ"מ ד' פ"ג ע"צ דאמר

ולכן המבוקש מהאדם מחצית השקל הוא היציאה מגשמיות. ועשרה עליונות באים ממילא בסייעתא דשמיא. ותלה הכ' עליות רגלים בזה הנדיבות כי בכח זה זכו לראות פני ה'. ולכן נק' נשיאת ראש ולכפר על נפשותיכם. כי בשעת מתן תורה קודם החטא היו כל בני ישראל בני עליה. וכמ"ש אמרתי אלקים אתם. והיו מוכנים לעלות תמיד אל ה'. כמו שהי' במשה רבינו ובאליהו שהיו מוכנים לפשוט צורה לעלות אל ההר ולחזור להתלבש בזה העולם. כמ"ש שהי' חירות מן המיתה. ואחר החטא נתן לנו הקב"ה העצה להתקרב אליו ע"י ביהמ"ק והקרבתו. ונתקיים זו הראיה בשלש פעמים בשנה. ולכן היו תורמין הלשכה ג"פ בפרוס הפסח ועצרת והחג. שע"ז הנדיבות זכו לראות פני ה' כנ"ל. לכן אחד בניסן ר"ה לרגלים שבו ר"ה לתרומת שקלים:

³ תנחומא כי תשא ג' מי שיגע בתורה חמשים שנה, ומי שיגע בתורה עשרים או שלשים, יכול לומר, אלולי שסלקתני, הייתי עוסק בתורה. לפיכך אמר שלמה, אם מעט אם הרבה יאכל, שמתן שכרן שוה. אמרו לו, והרי אמרת והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון, מה הוא. ודאי מניח לו לישון. שכל מי שהוא שבע, המאכל מביאהו לידי שינה. אמר להם, בעשירי תורה אני מדבר ולא בעשירי ממון. כיצד. היה אדם גדול ועשיר בתורה למד תלמידים הרבה ורבץ תורה ברבים ושבע מן התורה, אף על פי שהוא מת, אין התלמידים שהעמיד מניחין לו לישון, אלא יושבין ועוסקין תלמידיו בתורה ובתלמוד ובהלכה ואגדות, ואומרים תלמידיו הלכות ושמועות משמו ומזכירין שמו בכל שעה, ואין מניחין אותו לישון בקבר. וכן אמר רבי שמעון בן לקיש אמר רבי עקיבא, וכן אמר רבי שמעון בר יוחאי, אין תלמידיו מניחין אותו לישון בקבר, שנאמר, דובב שפתי ישנים (שיר השירים ז י). הוי, והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון. וכן משה למד תורה לישראל והדריכן למצות, ונתן להם סדרי תורה ופרשיות שקוראים בהם בכל שבת ובכל חדש וחדש ובכל מועד, והם מזכירים אותו בכל פרשה ופרשה. ובפרשת שקלים אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, משאני מת אין אני נזכר. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאלו את עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן. מנין. ממה שקראו בענין וידבר ה' אל משה לאמר, כי תשא את ראש. שא את ראש לא נאמר, אלא כי תשא:

⁴ ב"מ פ"ג: ר' אלעזר ב"ר שמעון אשכח לההוא פרהגונא דקא תפיס גנבי אמר ליה היכי יכלת להו לאו כחיותא מתילי דכתיב בו תרמוש כל חיתו יער איכא דאמרי מהאי קרא קאמר ליה (תהלים י, ט) יארב במסתר כאריה בסוכו דלמא שקלת צדיקי ושבתק רשיעי א"ל ומאי אעביד הרמנא דמלכא הוא אמר תא אגמרך היכי תעביד עול בארבע שעי לחנותא כי חזית איניש דקא שתי חמרא וקא נקיט כסא בידיה וקא מנמנמ שאול עילויה אי צורבא מרבנן הוא וניימ אקדומי קדים לגרסיה אי פועל הוא קדים קא עביד עבידתיה ואי עבידתיה בליליא רדודי רדיד ואי לא גנבא הוא ותפסיה אישתמע מילתא בי מלכא אמרו קריינא דאיגרתא איהו ליהוי

הניח ידיו על בני מעיו, אמר שישו
 בני מעי שישו, ומה ספיקות שלכם
 כך, ודאית שלכם על אחת כמה
 וכמה, מוצטח אני צכס שאין רימה
 ותולעה שולטת צכס, ויתכן לומר
 ע"פ דברי התוס' צכמה דוכתא
 דהא דאין הקצ"ה מציא תקלה ע"י
 הצדיקים הוא רק צדצר אכילה,
 שגנאי לצדיק שיאכל דצר איסור
 יעיי"ש, וע"כ הטעם ע"פ דברי
 חז"ל צ"צ"ד ד' נ"ח ע"צ צריש כל
 מרעין אנה דם, ופי' הרשצ"ס ז"ל
 כל תחלואי האדם על הדם הם
 שמתרצה עליו יעיי"ש, ודם הוא
 הגפס, ודצר איסור מטמטס את
 הלצ והמת, כמ"ש חז"ל^{טו} (יומא ל"ט) על
 "ולא תטמאו צהם ונטמתם צס",
 חקר חלף, וע"י דצר איסור שאוכל
 אדם, יוכל אדם ג"כ לצוא עיי"ז
 לשאר עצירות ר"ל, כמבואר
 צספריס הקדושים, וכן צספר
 הקדוש תניא^{טז}, (ח"א י') כי לכן נקרא

פרונקא אתיוה לרבי אלעזר ברבי שמעון וקא תפיס גנבי ואזיל שלח ליה ר' יהושע בן קרחה חומץ בן יין דעד
 מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה שלח ליה קוצים אני מכלה מן הכרם שלח ליה יבא בעל הכרם
 ויכלה את קוציו יומא חד פגע ביה ההוא כובס קרייה חומץ בן יין אמר מדחציף כולי האי שמע מינה רשיעא
 הוא אמר להו תפסוהו תפסוהו לבתר דנח דעתיה אזל בתריה לפרוקיה ולא מצי קרי עליה (משלי כא, כג)
 שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו זקפוהו קם תותי זקיפא וקא בכי אמרו ליה רבי אל ירע בעיניך שהוא
 ובנו בעלו נערה מאורסה ביום הכפורים הניח ידו על בני מעיו אמר שישו בני מעי שישו ומה ספיקות שלכם
 כך ודאית שלכם על אחת כמה וכמה מובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם ואפי' הכי לא מייטבא
 דעתיה אשקוהו סמא דשינתא ועיילוהו לביתא דשישא וקרעו לכריסיה הוו מפקו מיניה דיקולי דיקולי
 דתרבא ומותבי בשמשא בתמוז ואב ולא מסרחי כל תרבא נמי לא סריח כל תרבא לא סריח שורייקי סומקי
 מסריח הכא אף על גב דאיכא שורייקי סומקי לא מסריח קרי אנפשיה (תהלים טז, ט) אף בשרי ישכון לבטח:

^י **ב"ב נ"ח:** חזא דכתיב בראש כל מותא אנא דם בראש כל חיין אנא חמר אלא מעתה דנפיל מאיגרא ומית
 ודנפיל מדיקלא ומית דמא קטליה ותו מן דדרכיה למימת משקו ליה חמרא וחיי אלא הכי בעי למכתב בראש
 כל מרעין אנא דם בראש כל אסוון אנא חמר כתבו הכי ברם סאבי דיהודאי אמרי בראש כל מרעין אנא דם
 בראש כל אסוון אנא חמר באתר דלית חמר תמן מתבעו סמנין כתיב אפיתחא דקפוטקיא אנפק אנבג אנטל
 ואיזהו אנטל זהו רביעית של תורה:

^{טו} **יומא ל"ט.** תנא דבי רבי ישמעאל עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר (ויקרא יא, מג) ולא תטמאו
 בהם ונטמתם במ אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם תנו רבנן (אל) תטמאו בהם ונטמתם במ אדם מטמא
 עצמו מעט מטמאין אותו הרבה מלמטה מטמאין אותו מלמעלה בעולם הזה מטמאין אותו לעולם הבא:

^{טז} **תניא ח"א ז'** אך מי שהוא בזוללי בשר וסובאי יין למלאות תאות גופו ונפשו הבהמית, שהוא בחינת
 יסוד המים מארבע יסודות הרעים שבה שממנו מדת התאוה, הנה על ידי זה יורד חיות הבשר והיין שבקרבו
 ונכלל לפי שעה ברע גמור שבשלוש קליפות הטמאות, וגופו נעשה להן לבוש ומרכבה לפי שעה, עד אשר
 ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' ולתורתו. כי לפי שהיה בשר היתר ויין כשר, לכך יכולים לחזור ולעלות עמו
 בשובו לעבודת ה', שזהו לשון היתר ומותר, כלומר שאינו קשור ואסור בידי החיצונים שלא יוכל לחזור
 ולעלות לה'. רק שהרשימו ממנו נשאר בגוף, ועל כן צריך הגוף לחיבוט הקבר, כמו שיבואר לקמן. [וכן החיות
 שבטיפות זרע שיצאו ממנו בתאוה בהמית, שלא קידש עצמו בשעת תשמיש עם אשתו טהורה]. מה שאין
 כן במאכלות אסורות וביאות אסורות, שהן משלוש קליפות הטמאות לגמרי, הם אסורים וקשורים בידי

נבילה וטרפה זכ"מ דצר איסור, כי נאסר האדם לקט"א, ואינו יכול לחזוש את ענמו מצעל דצר, ועיין בספר קדוש דגל מחנה אפרים בסופו בליקוטים מ"ט בשם הזעש"ט, ואיגרת הרמב"ם ז"ל.

וכן הוא להיפך ע"י עצירה ר"ל שעושה האדם ח"ו צא האדם לאכול דצר איסור, כמבואר בקדושין ד' מ' ע"א צהאי עוצדא דר' לדוק, דתבעתי האי מטרוניתא כו' אמרה לי' איכא דצר טמא, אמר לה מה נפקא מינה, דעציד הא אכול הא כו', ופירש"י ז"ל וז"ל אמר מה נפקא מינה דהא מילתא דלא נודמן לי אלא מאכל טמא, יש לי ללמוד מכאן דעציד האי הצועל ארמית ראוי למאכל טמא עכ"ל, הרי דכל

מי שנכשל ח"ו דצר עצירה, נכשל ממילא דצורים אסורים וטמאים.

וכיון שראה ראצ"ש שלא נכשל דצורו צהאי כוצם, צמה שאמר תפסוה, וזקפואה, כי הי' חייב מיתה, שהוא וצנו צעלו נערה המאורסה ציום הכפורים, ולא נכשל ח"ו בשאר עצירות, הצין שלא נכשל מעולם בספק איסור אכילה, והוא לדיק גמור, שאין הקצ"ה מציא תקלה על ידו, ומשו"ה הניח ידו על מעיו, מקום שכל דצר מאכל צא לשם, ואמר מוצטח אני צכס שאין רימה ותולעה שולטת צכס, דרימה ותולעה ששולטים צאדם לאחר מיתה, הוא רק מחמת דצר איסור שאכל אדם פעם אחת צחייו, וכיון שהוא לא אכל מעולם שום דצר איסור, לא

החיצונים לעולם, ואין עולים משם: עד כי יבוא יומם ויבולע המוות לנצח, כמו שכתוב (זכריה יג ב): "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". או עד שיעשה תשובה גדולה כל כך שזדונות נעשה לו כזכויות ממש, שהיא תשובה מאהבה מעומקא דליבא באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו יתברך, וצמאה נפשו לה' כארץ עיפה וציה, להיות כי עד הנה היתה נפשו בארץ ציה וצלמות, היא הסטרא אחרא, ורחוקה מאור פני ה' בתכלית. ולזאת צמאה נפשו ביתר עוז מצמאון נפשות הצדיקים, כמאמרם ז"ל: "במקום שבעלי תשובה עומדים" כו'. ועל תשובה מאהבה רבה זו אמרו שזדונות נעשו לו כזכויות, הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה ז:

"קדושין מ. גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו כגון רבי צדוק וחביריו ר' צדוק תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר לה חלש לי ליבאי ולא מצינא איכא מידי למיכל אמרה ליה איכא דבר טמא אמר לה מאי נפקא מינה דעביד הא אכול הא שגרת תנורא קא מנחא ליה סליק ויתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה דעביד הא נפיל בהא אמרה ליה אי ידעי כולי האי לא צערתיק:

ישלוט בו רימה ותולעה לאחר מיתה, וכן הי' צחמת, כמבואר שם.

והגם שרש"י ז"ל^י צ"צ ד' י"ז ע"א ד"ה כדאמרן כתב וז"ל שהרי אין הרימה צאה, אלא מטיפה המטפטפת מסכינא של מלאך המות, דאמר מר, ממנה מת, ממנה מסרית, ממנה פניו מוריקות עכ"ל, ומשמע שם דכל מי שאינו מת ע"פ שכינה, רק ע"י מלאך המות שולט בו רימה, אצל עיין בתוס' שם ד"ה שבעה, דשאר לדיקים יכול לשלוט בהם רימה עכ"פ באזנו, כעין עוזדא דר"א צר"ש יעיי"ש, אצל צני מעיים י"ל שפיר דכל מי שהי' נזהר בחייו מכל ספק טרפה,

אינו שולט בו רימה כנ"ל, דהרימה צאה מחלק הסט"א, שהאדם בעוה"ז הי' נהנה מחלקו, כמ"ש בירושלמי, וצמד"ר פרשת ויקראי' בהאי טבח דהי' מכסיל את הרצים בטרפות, ומת בערב יום כיפור, והי' ר' חנינא מניח את הכלבים לאכול את דמו וצשרו, משום שהי' נהנה מחלקם יעיי"ש, והוא כנ"ל דהכלבים הם ג"כ מחלק הסט"א, כמ"ש (ישעיהו נ"ו י"א) "והכלבים עזי נפש", והאיסור הוא חלקם ושורשם של כלבים, ומשו"ה אמרה תורה (שמות כ"ב ל) "לכלב תשליכון אותו", אצל מי שנוהר בחייו מספק איסור, א"כ אין אצלו חלקו של הסיטרא אחרת, וממילא אין שולט בו רימה כנ"ל.

^י ב"ב י"ז. ד"ה כדאמרן: שמתו ע"פ שכינה ואין ראוייה רמה לשלוט במי שנשוק משכינה שהרי אין הרמה באה אלא מטפה מרה המטפטפת מסכינו של מלאך המות דאמר מר (ע"ז דף כ:): ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות:

^י שם ד"ה שבעה: שבעה שלא שלטה בהן רמה. תימה לרשב"א דכולהו צדיקי נמי דאמר בשבת בפ' שואל (דף קנב:) ורקב עצמות קנאה מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו נרקבין ושאיין קנאה בלבו אין עצמותיו מרקבין וי"ל דיכול להיות שלא ירקב וישלוט בו רמה כדאמר במעשה דרבי אלעזר בן שמעון בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פד:): דנפיק ריחשא מאודניה:

^ב ויק"ר ה' ו' אמר רבי איבו מעשה בטבח אחד בצפורי שהיה מאכיל את ישראל נבלות וטרפות, פעם אחת ערב יום הכפורים אכל ושתה ונשתכר ועלה לראש הגג ונפל ומת, התחילו הכלבים מלקקין את דמו, אתון ושיילון לרבי חנינא מהו לאעברא יתיה מן קדמיהון, אמר להון כתיב (שמות כב, ל): ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, זה שהיה גוזל את הכלבים ומאכיל את ישראל נבלות וטרפות, ארפון להון מדידהון אינון אכלין:

וי"ל ג"כ הטעם שאמרו חז"ל שצ"ב ד' י"ג ע"ג קשה רימה למת כמחט בצער חי, כי ע"י שהרימה אוכלים אותו אחר מיתה עי"כ נתגלה כל קלונו, כי לא נזהר בחייו מן הנזילות וטרפות, והי' צ"ב בחייו עי"כ למעשי תעתועים אחרים כנ"ל, וזה הוא סדרת התוי"ט^{כב} צפ"צ דאבות משנה ז', דמאחר שאמרו חז"ל קשה רימה למת, ולא אמרו קשה רימה לבשר המת, כמו שאמרו בצער החי, כי דעתם שקשה לנפש המת, ולא לבשר המת, והוא

כנ"ל, ולא ידעתי כלל מה שהקשה עליו הרצ"ה חיות^{כג} בגליונו הש"ס שצ"ב שס. ובה י"ל בחולין^{כד} ד' מ"ד ע"ג כל מי כו', ורואה טרפה לעצמו כו', זוכה ורואה שני עולמות כו', אשריך בעוה"ז וטוב לך לעולם הבא, דהנה המהרש"א^{כה} שם צח"ג פ"י הרואה טרפה לעצמו שאינו מאמין לאחרים על הטרפות, שיירא לכל יהי' נכשל בצפק טרפות יעיי"ש, ומשו"ה אמר אשריך בעוה"ז, כי עי"כ יהא נשמר

^{כא} שבת י"ג: ת"ר מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות אמר רשב"ג אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין ד"א אין שוטה נפגע ד"א אין בשר המת מרגיש באיזמל איני והאמר רב יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנא' (איוב יד, כב) אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל אימא אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל:

^{כב} תוי"ט אבות ב' ז' ועל זה כיוונו באומרם קשה רימה למת שר"ל מצד הנפש היודעת זה. ותדע שכן היא דעתם ז"ל שבמת לא הזכירו בשר ובחי אמרו בבשר החי. והוה להו להשוות הלשון ושיאמרו כמחט בחי. או שיאמרו ג"כ בבשר המת אבל דעתם שהוא קשה למת לא לבשר המת שאינו מרגיש כלל. אבל למת הוא קשה. ירצו בזה לנפשו:

^{כג} הרצ"ה חיות שבת י"ג: ד"ה אני: וכאן שאמרו בגמרא אין בשר המת מרגיש באיזמל שוב אין מקום לקו' מהך דאר"י קשה רימה למת כמחט בבשר החי דהר באמת גם לר"י רק הנפש מרגיש אבל בשר המת באמת אינו מרגיש באיזמל וצע"ג:

^{כד} חולין מ"ד: אמר רב חסדא איזהו תלמיד חכם זה הרואה טרפה לעצמו ואמר רב חסדא איזהו (משלי טו, כז) שונא מתנות יחיה זה הרואה טרפה לעצמו דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה ורואה טרפה לעצמו ושימש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר (תהלים קכח, ב) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך רב זביד אמר זוכה ונוחל שני עולמות העולם הזה והעולם הבא אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא:

^{כה} שם מהרש"א בח"א ד"ה זה הרואה טרפה לעצמו: עיין פרש"י ועי"ל הרואה טרפה לעצמו ואינו מאמין לאחרים על הטרפות הרי כי מזמנים לו לא אזיל והרי הוא מקיים "שונא מתנות יחיה" ואהא מייתי דר"א דכי הוה מזמנין ליה לא אזיל ואמר לא קבעי מר דאיחי כו' וק"ל:

צעוה"ז מכל שאר עצירות ג"כ, וטוב לו לעוה"צ שאין רימה ותולעה שולטת בו לאחר מיתה, כמו שאמר ר' אלעזר ז"ר שמעון כנ"ל.

וזאת שרמזה תוה"ק, "ואנשי קדש תהיון לי", כי לשון קדושה פי' קדוש ונצל, כמ"ש צספרים הקדושים, הכוונה שאמרה תורה להיות נצל ונפרש משארי עצירות, אימתי תוכלו לקיים זאת, "וצשר צשדה טרפה לא תאכלו", כשאתם נוהרין מכל דבר איסור כנ"ל, כי הוא חלקו של הסט"א, ונאסר אדם ר"ל עי"כ אליו, "לכלב תשליכון אותו", כי הוא חלקו.

וכדומה לזה נתבאר צמד"ר"י פרשת נשא פרשה יו"ד פסקא י"א, וז"ל צא וראה שכל מי שמקדש את עצמו מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה, זה (הנזיר) לפי שמוזר את עצמו מן היין כו', כדי לשמור עצמו מן העצירה, אמר הקצ"ה כו', מה צכהן כתיב ויצל אהרן להקדישו קודש הקדשים, אף נזיר נקרא קדוש כו', הרי שאם ישמור אדם את עצמו מן העצירה, ועושה לעצמו גדרים, אף שהוא צלצד צשב ואל תעשה, נקרא קדוש כנ"ל, והקצ"ה שומר אותו שלא יהא נכשל צשאר עצירות.

^כ במדבר רבה י' י"א כל ימי הזירו לה' וגו' (במדבר ו, ו), בא וראה שכל מי שמקדש את עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, זה לפי שמזיר את עצמו מן היין ונוהג צער בעצמו שלא יגלח ראשו כדי לשמר עצמו מן העברה, אומר הקדוש ברוך הוא הרי הוא חשוב לפני ככהן גדול, מה כהן אסור לטמא לכל המתים, אף נזיר אסור לטמא לכל המתים, מה בכהן גדול כתיב (ויקרא כא, יב): כי נזר שמן משחת אלהיו עליו, אף בנזיר הוא אומר (במדבר ו, ז): כי נזר אלהיו על ראשו, מה בכהן כתיב (דברי הימים א כג, יג): ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים, אף נזיר נקרא קדוש, שנאמר (במדבר ו, ח): כל ימי נזרו קדש הוא לה':

ג) הנה אנכי שולח מלאך וגו'.
 המפרשים^כ (רמב"ן שמות כ"ג כ' ד"ה הנה אנכי) הקשו
 הא צפרשת כי תשא לאחר החטא
 נאמר מלאכי ילך לפניך וגו',
 ומשרע"ה מיאן צזה, ואמר אם אין
 פניך הולכים אל תעלינו מזה, וכאן
 קודם החטא מ"ט נאמר ג"כ הנה
 אנכי שולח מלאך, ומשה לא זיקש
 דבר. והנה רש"י ז"ל פי' כאן
 נתצטרו שעתידין לחטוא, ושכינה
 אומרת להם "כי לא אעלה בקרבך",

וקשה מה טעם יש שנתצטרו כאן
 שעתידין לחטוא ומ"ט לא זיקש
 משה דבר.
 ויתכן לומר דהנה צריש הפרשה
 כתיב ואלה המשפטים אשר תשים
 לפניהם ופירש"י^כ ז"ל לא תעלה
 על דעתך כו' עד שתהא סדורה
 צפיהם כמשנתה כו', לכך נאמר
 אשר תשים לפניהם, כשלחן ערוך
 ומוכן לאכול לפני האדם, והנה
 מצוואר צשפת אמת^כ (משפטים תרמ"א) למרן

^כ רמב"ן שמות כ"ג כ' ד"ה הנה אנכי שולח מלאך לפניך: כאן נתבשרו שעתידין לחטוא ושכינה אומרת
 כי לא אעלה בקרבך (להלן לג ג) כי שמי בקרבו מחובר לראש המקרא השמר מפניו כי שמי משותף בקרבו
 ורבותינו דרשו (סנהדרין לח) זה מטטרון ששמו כשם רבו מטטרון בגימטריא שדי לשון רש"י ובאלה שמות
 רבה (לב ז) ראיתי גם כן יש מי שדורש כך שזה על דבר העגל ויש לשאול שהרי הגזרה היא לא נתקיימה
 שהקב"ה אמר לו ושלחתי לפניך מלאך כי לא אעלה בקרבך (להלן לג ב ג) ומשה בקש עליה רחמים ואמר אם
 אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו (שם טו-
 טז) ונתרצה לו הקב"ה ואמר לו גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה (שם יז) וכך אמרו (סנהדרין שם) דאפילו
 בפרונקא לא קבליניה דכתיב אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה והתשובה לפי הדעת הזאת כי הגזרה היא
 לא נתקיימה עם משה בימיו הוא מה שאמר (להלן לג טז) ונפלינו אני ועמך ואמר (שם יז) כי מצאת חן בעיני
 ואדעך בשם ועוד אמר (שם לד י) וראה כל העם אשר אתה בקרבו אבל לאחר מיתתו של משה רבינו שלח
 להם מלאך וזה שאמר הכתוב (יהושע ה יג יד) ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד
 לנגדו וחרבו שלופה בידו ויאמר לו הלנו אתה אם לצרנו ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי:

^כ שמות כ"א א' ד"ה אשר תשים לפניהם: אמר לו הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם
 הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר
 ופירושו לכך נא' אשר תשים לפניהם כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם:

^כ משפטים תרמ"א ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. פי' ואלה שהראה לו הקב"ה בשמים שורש
 משפטים אלו כמ"ש במדרש בפסוק מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל שאותן המשפטים שמתנהג
 בהם הקב"ה כביכול בשמים נמסרו לבנ"י. תשים לפניהם כמ"ש משפט וצדקה ביעקב אתה עשית. פי' שנשתנו
 דיעות של לבות בני ישראל שיוכלו להבין כל משפט על אמיתותו. וז"ש רש"י שיסבור להם טעם הדבר.
 ופירושו כנ"ל שנמסר בידם שורש המשפטים. כי זה החילוק בין היודע שורש הטעם. שע"ז יכול לדמות
 מילתא למילתא. ולהבין דבר מתוך דבר. ובנ"י קיבלו זה במתן תורה. וז"ש מה הראשונים מסיני כו'. וכמו
 שהדיברות הם גבוה מעל גבוה וכל התורה שמותיו של הקב"ה. רק שנתלבשה באלה הדיברות. כמו כן שורש
 המשפטים מדעת עליון נמשכו ע"י בני ישראל ונתלבשו במשפטים מעשיים. וז"ש משפט וצדקה ביעקב אתה
 עשית דייקא. וכן הי' כל ענין קבלת התורה לתקן העשי' באמצעות בנ"י. וכן השבת כמ"ש ששת ימים תעשה
 מעשיך כו' השביעי תשבות למען ינוח שורך כו'. פרשנו כנ"ל ע"י ביטול הימי מעשה להשבת כמ"ש לזכור

הקדוש אדמו"ר זל"ה זי"ע ועכי"א על פסוק זה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, וז"ל ואלה שהראה לו הקב"ה שורש המשפטים אלו, כמ"ס צמדרש צפסוק (תהילים קמ"ז י"ט) "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל", שאותן המשפטים שמתנהג בהם הקב"ה כזיכול צממים נמסרו לישראל כו', יעיי"ס.

והנה אי' צרש"ל ז"ל (בראשית א' א' ד"ה ברא אלהים) צראשית צרא אלקים, מתחלה עלה צמחשבה לצראותו צמדת הדין

וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב "ציוס עשות ה' אלקים ארץ ושמים" עכ"ל וח"ו לומר שהיתה השתנית המחשבה, אכן י"ל לפי המצואר צעירוצין^{לב} ד' י"ג ע"צ שלש שנים נחלקה צ"ס וצ"ה כו', יצאה צת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלקים חיים הן, והלכה כצ"ה כו', וע"ע צחגיגה^{לג} ד' ג' ע"צ ואי' צסס האריו"ל דלעתיד יהא הלכה כצ"ס, ומצואר צמפרשים, ועיין צריטצ"א^{לד} עירוצין

בכל יום. השבת. וכן בבוא ש"ק ומניחין כל המלאכות עי"ז יש המשכת קדושת השבת גם בעשי'. ועי"ז ינוח שורך וחמורך שהוא תיקון החומריות ונפש הבהמיות וכל העשי' כמ"ש. גם פי' למען ינוח הבטחה על העתיד שע"י ביטול החומר אף שאינו יכול להכניעו ולתקנו בשלימות. אבל כפי היגיעה בעוה"ז מי שטרח בע"ש יאכל בשבת. ולעתיד ליום שכולו שבת ינוח ממש שורך וחמורך בשלימות. שאז יהי' גמר התיקון לכ"א כפי העבודה בעוה"ז. ומעין זה קצת בכל ש"ק שהוא מעין עוה"ב:

^ל **בראשית א' א' ד"ה ברא אלהים:** ולא אמר "ברא ה'". שבתחילה עלה במחשבה לברואתו במידת הדין; ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מידת רחמים ושיתפה למידת הדין. היינו דכתיב (להלן ב ד): "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים":

^{לא} **עירובין י"ג:** א"ר אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו] יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים הן והלכה כב"ה וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי ב"ש ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן:

^{לב} **חגיגה ג:** בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה תלמוד לומר כולם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנן פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא דכתיב (שמות כ, א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין:

^{לג} **ריטב"א עירובין י"ג:** אלו ואלו דברי אלקים חיים שאלו רבני צרפת ז"ל היאך אפשר שיהו אלו ואלו דברי אלקים חיים וזה איסור וזה מתיר ותרצו כי כשעלה משה למרום לקבל התורה הראו לן על כל דבר ודבר

שם, דשורש דזריהם צשמים אחד הוא, רק לאחר שירדת ההשפעה למטה, כ"א לפי שורש נשמתו, מתחלקת הדברים לפי ערך המקבל, ובעוה"ז אי אפשר להשיג את עומק הדין של צ"ש, ומשו"ה הלכה כצ"ה, אכן לעתיד שישראל יהיו מזוקקין צמעלה גדולה, יהא הלכה כצ"ש, אצל צשורש הכל, ואלו ואלו דברי חלקים חיים הן, ועל אופן זה צרא הקצ"ה את עולמו, תחלת המחשבה דין, ולאחר ההתחלקות, והשפע יורדת, תהא דין ורחמים, ועוד רחמים קודמת לדין, דכתיב "ציוס עשות ה' חלקים", מתחלה ה' רחמים, ואח"כ חלקים דין.

ובקבלת התורה אשר היו ישראל מתוקנים, וצמעלה העליונה, אשר אין למעלה הימנה היו יכולים ישראל לקבל השפע והנהגה אשר צאה מלמעלה, צצחי' דין, כמו שהיתה צתחלת מחשבה, וכמו שתהא לעתיד, לכן נאמר כאן "הנה אנכי שולח מלאך", לפי המצואר צספרים הקדושים, וצספר הקדוש דצרי חיים"י להגה"ק מצאנו זל"ה, כי שני השמות הקדושים שם הנקרא והנכתב צגימטריא מלאך, פי' מלאך הנהגה של הקצ"ה ע"פ מדת הרחמים, וגם ע"פ שהוא אדון ושליט כרצונו ומושל ומנהיג את העולם לפי מדת משפט, וצשמים הכל אחד הוא כנ"ל, אכן צזה

מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פני' להיתר ושאל להקב"ה על זה ואמר שיהא זה מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור ויהיה הכרעה כמותם ונכון הוא לפי הדרש ובדרך האמת יש טעם סוד בדבר:

ל"ד דב"ח עה"ת משפטים בפסוק הנה אנכי שולח מלאך והקשו המפרשים הא לאחר החטא נאמר מלאכי ילך וגו' ומשה מיאן בזה באמרו אם אין פניך הולכים א"ת מזה וכאן קודם החטא נאמר הנה אנכי שולח מלאך ומשה לא ביקש דבר אך באמת ידוע דמלאך נקרא כח שעושה שליחות הבורא ב"ה וב"ש וכ' הרמב"ם שכח הטבע נקרא ג"כ מלאך שעשה שליחותו יתברך כי הטבע הוא כגרזן ביד החוצב ולא יעשה דבר בלתי רצון א' אך יש גבוה מעל גבוהים ובעולם עשי' הרוחני שלמעלה מהטבע מקרי אופנים קדושים ובעולם היצירה חיות הקדש ובעולם הבריאה שרפים אך גם למעלה כח ד' המהוה הכל נקרא ומכונה ג"כ בשם מלאך כי שני שמות הקדושים שם הנקרא והנכתב בגי' מלאך, והנה מבואר שמיכאל מקרי שר ישראל והיינו בשאין עושין רצונו המה צריכים למליץ אך כשעושים רצון המקום א"ץ למליץ לשום מלאך ורק המה דבוקים בהשם הקדוש בלא שום מליץ כלל וזה המלאך נקרא שם הקדוש הנקרא והנכתב שנתייחד שם הקדוש ע"י ישראל והמה מקבלים שפעם בלא שום אמצעי:

העולם יורד הנהגה לפי עמידת ישראל, ואז בקבלת התורה נאמר "הנה אנכי שולח מלאך", לפי מדריגה העליונה של ישראל, וכשחטאו ונפלו ממדרגתם, לא היתה ח"ו שינוי מהשפעת חלקות מלמעלה וזה המלאך עצמו, היינו השפע חלקי אשר באה אליהם מתחלה באה אח"כ, רק החילוק היתה במקבלים.

וזה פי' עושי דברו וגו', כי ישראל עושים הצריחה, לפי בחי' עמידתם, צין לטוב צין להיפך ח"ו, ועיין בשפ"א, ולכן אחר החטא ג"כ נאמר מלאכי ילך וגו', ומשו"ה, כאן

לא שאל מרע"ה דבר, כי הצטחה זאת "הנה אנכי שולח מלאך", היתה לטובה, לפי בחי' וערך מדריגתם אז וזה שפי' רש"י ז"ל, כאן נתצטרו שעתידין לחטוא, הכוונה שמה שאמר הקב"ה "הנה אנכי שולח מלאך", צעת שהיו ישראל במדרגתם העליונה צעת קבלת התורה, הי' זה המלאך עצמו חס יפלו ח"ו ממדרגתם, ונאמר שם ג"כ "מלאכי, ילך", כי הכל תלה צישראל עצמם במקבלי השפע, וזה "אשר תשים לפניהם" כפי בחי' עמידתם, והוא רחום יכפר.